

OPINIA ZEWNĘTRZNA

AUTOR WSKAZANY PRZEZ POSŁA JAROSŁAWA SACHAJKĘ ZASTĘPCĘ
PRZEWODNICZĄCEGO KOMISJI ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Dr hab. Jarosław Flis, prof. UJ

Wydział Zarządzania

i Komunikacji Społecznej

Uniwersytetu Jagiellońskiego

BAS-1540/22A

Warszawa, 18 sierpnia 2022 r.

EKSPERTYZA – PROJEKT ORDYNACJI PROPORCJONALNO- LOKALNEJ

Opracowanie to przedstawia oryginalny projekt ordynacji proporcjonalno-lokalnej (dalej „ordynacji PL”), będący odpowiedzią na postulat wprowadzenia w Polsce ordynacji mieszanej. Proponowany system jest możliwie zbliżony do obecnego, choć jednocześnie wprowadza starannie przemyślane nowe elementy. Nawiązuje zarówno do najlepszych rozwiązań stosowanych w innych krajach, jak też opiera się do dogłębnych studiach nad realiami polskiego życia politycznego. Bierze pod uwagę obecne i możliwe strategie partii, kandydatów oraz wyborców. Wiele jego elementów jest odpowiedzią na obawy, które były ponoszone we wcześniejszych dyskusjach wokół takiej zmiany. Także takie obawy, które wynikają z doświadczeń państw, które dokonywały zmian ordynacji bez głębszych analiz i nie ustrzegły się poważnych błędów.

A.Podstawowy mechanizm ordynacji

Reguły opisujące podstawowy mechanizm podzielono na 3 grupy ze względu na ich wagę dla całego systemu. Grupy te wyróżniono podkreśleniem.

1. Zachowany jest obecny podział kraju na 41 okręgów i metoda D'Hondta przy podziale mandatów pomiędzy partie.
2. Każdy okręg zostaje podzielony na podokręgi w liczbie równej połowie rozdzielanych w nim mandatów, czyli podokręgów jest 230.
3. Rejestracja listy wymaga przypisania kandydatów podokręgom – w każdym okręgu wskazywany jest kandydat główny oraz zastępca.
4. Wyborca ma jeden głos.
5. Wyborca wskazuje swoim głosem jednego z kandydatów głównych poszczególnych partii, umieszczonych na karcie wyborczej w jego podokręgu.
6. Zwycięski kandydat w podokręgu zawsze dostaje mandat.
7. Pozostałe mandaty dzielone są - tak jak dotąd - na podstawie sumy głosów na kandydatów z listy w całym okręgu.
8. W podziale mandatów na poziomie okręgów biorą udział tylko te listy, które przekroczyły ogólnokrajowe progi wyborcze, takie jak dotychczas.
9. Przyznane liście mandaty, które nie wynikają ze zwycięstwa w podokręgu – dalej nazywane mandatami okręgowymi – otrzymują kandydaci z listy.
10. O otrzymaniu mandatów okręgowych przez poszczególnych kandydatów z listy przesądza – tak jak dotąd - liczba zdobytych przez nich głosów.
11. Komitet, zgłaszając listę, może jednak wskazać kandydatów na liście jako „okręgowych” – tylko wybranych, lecz także wszystkich lub żadnego. Jeśli kandydat o danym numerze został wskazany jako kandydat okręgowy, otrzymuje on zdobyty przez partię mandat okręgowy odpowiadający jego pozycji na liście, bez względu na liczbę zdobytych głosów.

12. Kandydaci-zastępcy otrzymują mandat, jeśli kandydat główny utracił mandat zdobyty dzięki zwycięstwu w podokręgu. Mogą jednak także otrzymać mandaty okręgowe. Przy ustalaniu kolejności otrzymywania mandatów okręgowych, kandydatom-zastępcom przypisuje się połowę głosów otrzymanych w podokręgu przez kandydata głównego.

1. W podziale mandatów okręgowych mogą wziąć udział tylko takie listy, na których znaleźli się kandydaci ze wszystkich podokręgów.

2. Podział wykorzystuje taki zapis metody D'Hondta, który uwzględnia mandaty zdobyte bezpośrednio oraz likwiduje problem mandatów naddatkowych.

3. Listy okręgowe obowiązują dotychczasowe regulacje, gdy chodzi o udział kandydatek i kandydatów.

Proponowana ordynacja zachowuje obecne standardy proporcjonalności, natomiast inaczej konfiguruje znane wzory relacji wyborcy – kandydaci – partie. Działanie tej ordynacji najlepiej prześledzić jest na przykładach z poprzednich wyborów.

A. Symulacje podziału mandatów w dotychczasowych wyborach sejmowych.

Podstawowy mechanizm działania ordynacji pokazany został na przykładzie wyników wyborów 2019 roku w okręgu nr 13 (Kraków). W symulacji założono, że wszystkie głosy, zdobyte przez partię w obwodach tworzących dany podokręg, padły na kandydata partii wystawionego w tym podokręgu.

W okręgu 13 rozdzielanych jest 14 mandatów, co oznacza, że został on podzielony na 7 podokręgów. Wyniki wyborów w każdym z podokręgów oraz sumarycznie w okręgu pokazuje tabela 1:

podokręg	nazwa	PiS	KO	SLD	PSL	KWN
13,1	Olkusz	34566	12522	5963	7097	4431
13,2	Skawina	40094	18740	7237	6404	6586
13,3	Krzeszo	39247	14814	6242	6841	5067
13,4	Kraków N	30404	39244	17595	6847	9247
13,5	Kraków E	41532	28597	11504	5601	7606
13,6	Kraków W	33702	45928	19999	7199	9259
13,7	Kraków S	37302	38085	15917	7230	9659
<u>13</u>	<u>OKRĘG</u>	<u>256847</u>	<u>197930</u>	<u>84457</u>	<u>47219</u>	<u>51855</u>

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Kandydat PiS wygrał wybory w 4 podokręgach, natomiast KO wygrał w 3 podokręgach. W ten sposób rozdzielona została połowa mandatów.

Kolejnym krokiem jest podział mandatów na podstawie wyników w całym okręgu. Zgodnie ze standardową procedurą wyliczone zostały ilorazy liczby zdobytych głosów i kolejnych liczb całkowitych, następnie zaś zostały uszeregowane według wielkości. Wzmiankowana w punkcie A.14 procedura podziału mandatów, uwzględniająca fakt zdobycia mandatów bezpośrednio w podokręgach, polega na tym, że z wyliczonego standardowo zbioru ilorazów usuwa się największe ilorazy tych partii, które zdobyły mandat bezpośrednio. Mandaty okręgowe przydziela się na podstawie pozostałych ilorazów. Tym samym łączna liczba mandatów zdobywanych przez poszczególne listy dokładnie odpowiada liczbie mandatów, które lista ta zdobyłaby, gdyby nie było podziału na podokręgi i mandatów zdobywanych bezpośrednio.

Wyliczenie takie dla okręgu 13 pokazuje tabela 2:

mandaty okręgowe	iloraz	lista	dzielnik	mandat ogółem
ilorazy wykreślone	256847	PiS	1	1
	197930	KO	1	2
	128423,5	PiS	2	3
	98965	KO	2	4
	85615,66667	PiS	3	5
	65976,66667	KO	3	6
	64211,75	PiS	4	7
1	84457	SLD	1	8
2	51855	KWN	1	9
3	51369,4	PiS	5	10
4	49482,5	KO	4	11
5	47219	PSL	1	12
6	42807,83	PiS	6	13
7	42228,5	SLD	2	14

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Gdyby żadna z list nie wskazała kandydatów okręgowych, podział mandatów

w obrębie każdej z list nastąpiłby na podstawie rankingu opartego na liczbie zdobytych głosów, z pominięciem tych kandydatów, którzy zdobyli mandaty bezpośrednio. Ze względu na to, że podokręgi, jeśli mają w jak największym stopniu uwzględniać podziały administracyjne, mogą się znacząco różnić wielkością, wskazanym jest, żeby w rankingu

takim uwzględniać wielkość podokręgu, dzieląc liczbę głosów każdego z kandydatów przez liczbę głosów ważnych oddanych w tym podokręgu. Takie właśnie wyliczenie, wraz z jego konsekwencjami, pokazuje tabela 3 (mandaty bezpośrednie wskazano ciemnym tłem, okręgowe – jaśniejszym):

podokręg	nazwa	PiS	KO	SLD	PSL	KWN
13,1	Olkusz	53%	19%	9,1%	11%	6,8%
13,2	Skawin	50%	23%	9,0%	8,0%	8,2%
13,3	Krzeszo	54%	20%	8,5%	9,3%	6,9%
13,4	Kraków N	28,94%	37%	16,7%	6,5%	8,8%
13,5	Kraków E	43%	30%	12%	5,8%	7,9%
13,6	Kraków W	28,92%	39%	17%	5,9%	7,3%
13,7	Kraków S	32%	35%	15%	6,6%	8,9%
Mandaty bezpośrednie		4	3			
okręgowe		2	1	2	1	1
ogółem		6	4	2	1	1

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Co istotne, podokręgi w tym systemie nie są okręgami *stricto* jednomandatowymi. Są okręgami, z których na pewno wybierany jest jeden poseł – bezpośredni zwycięzca. Jednak kandydatów, którzy startowali w danym podokręgu

i zdobyli mandat może być więcej. Ich sukces jest wypadkową ogólnego wyniku partii w okręgu i ich osobistego sukcesu. Ten drugi czynnik opiera się na porównaniu z kandydatami tej samej partii, lecz z sąsiadującymi podokręgów.

Analizując wyniki w okręgu 13 w przypadku listy PSL, można zobaczyć, co przemawia za uwzględnieniem udziału procentowego w ogóle głosów w podokręgu. Sama liczba zdobytych głosów (podana w tabeli 2) wskazywałaby na czele rankingu kandydata z podokręgu „Kraków S”. Jednak jego ponad 7200 głosów stanowi tylko 6,6% głosów oddanych w tym podokręgu, który jest większy od średniej. Natomiast w podokręgu „Olkusz”, niecałe 7100 głosów tamtejszego kandydata PSL, stanowi już 11% ogółu głosów. Mandat dla podokręgu olkuskiego wydaje się lepiej pasować do zdroworozsądkowych wyobrażeń o sprawiedliwości.

Kluczowym cechą systemu wyborczego jest jego wpływ na ogólnokrajową scenę polityczną, poprzez modyfikację siły poszczególnych ugrupowań. Ogólnopolskie wyniki przeliczone dla wcześniejszych wyborów podaje tabela 4:

rok	partia	mandaty			obecny system
		bezpośrednie	okręgowe	wszystkie	
2019	PiS	179	56	235	235
	PO	51	82	133	134
	SLD		50	50	49
	PSL		29	29	30
	KWN		12	12	11
	MN			1	1
2015	PiS	171	62	233	235
	PO	59	80	139	138
	K15		41	41	42
	.N		29	29	28
	PSL		17	17	16

	MN		1	1	1
2011	PO	154	55	209	207
	PiS	75	83	158	157
	RPI		36	36	40
	PSL	1	26	27	28
	SLD		29	29	27
	MN		1	1	1

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Niewielkie odstępstwa względem wyników uzyskiwanych w obecnym systemie są skutkiem modyfikacji liczby mandatów w okręgach, wynikających z potrzeby spełniania warunku o parzystej ich liczbie. W żadnym jednak wypadku takie odstępstwa nie zmieniałyby sytuacji politycznej po wyborach.

Widać tutaj bardzo podobne wzory wynikające z wielkości poparcia dla partii. Około 3/4 mandatów dla zwycięskiego ugrupowania to za każdym razem mandaty zdobywane bezpośrednio w podokręgach. Posłowie, którzy zdobywali mandaty bezpośrednio, stanowią nieco mniej niż połowę mandatów w przypadku drugiej co wielkości partii. W mniejszych partiach, w trzech porównywanych wyborach, zdarzył się tylko jeden przypadek zdobycia mandatu bezpośredniego w podokręgu (przez kandydata PSL w województwie świętokrzyskim), natomiast wszystkie pozostałe to mandaty okręgowe.

A.Korzyści ze zmiany.

To, że proponowany system zachowuje dotychczasowy układ sił pomiędzy partiami, oznacza, że cechą polskiego systemu wyborczego pozostaje nagroda generowana przez system D'Hondta. Jednocześnie mniejsze partie nie są zagrożone wyższym naturalnym progiem wyborczym, który byłby efektem stosowania jednomandatowych okręgów wyborczych w systemie większości względnej. Naruszenie

układu sił między partiami nie jest celem proponowanej zmiany. Jej celem jest usunięcie destrukcyjnych napięć obecnych w dzisiejszym systemie.

W szczególności chodzi o:

- Prymat rywalizacji pomiędzy kandydatami z tej samej listy nad rywalizacją z kandydatami z innych list.
- Wystawianie przez partie absurdalnego nadmiaru kandydatów pozbawionych realnych szans na zwycięstwo.
- Nieczytelne wzory więzi terytorialnych łączących posłów z wyborcami.
- Nadmierna koncentracja rywalizacji na więziach terytorialnych.
- Zniechęcenie wyborców z powiatów ziemskich poprzez skrzywienie personalnej reprezentacji w Sejmie na ich niekorzyść.
- Opór dotychczasowych posłów przed wystawianiem przez partię innych silnych kandydatów w tym samym okręgu.
- Wyborcza rywalizacja pomiędzy posłami o mocnej pozycji ogólnokrajowej a posłami z powiatów ziemskich.

Zjawiska te są opisane szerzej w książce autora „Złudzenia wyboru” (Kraków 2014).

Możliwość wskazywania kandydatów okręgowych zapewnia systemowi elastyczność. To pozwala zaakceptować rozwiązanie zarówno przez te partie, które stawiają na spójność przekazu i zwartość organizacyjną, jak i te, które szukają swojej przewagi przez oddolne inicjatywy. Pozwala to również partiom dostosować się do specyfiki okręgu wyborczego – podziałów terytorialnych i wielkości spodziewanego poparcia. Daje szansę kandydatom o specjalistycznych doświadczeniach.

Olbrzymią przewagą systemu jest prostota głosowania – jest ona taka sama, jak w przypadku wyborów w ordynacji większościowej z okręgami jednomandatowymi (FPTP). Tym samym usunięte zostałyby źródła takich kryzysów, jak ten z roku 2014. Prostota głosowania wiąże się też z prostotą obliczania wyników w obwodowych komisjach wyborczych. To z kolei oznacza, że mniejsze jest zagrożenie pomyłkami i nieuczciwością, które mogą występować, gdy – z racji dużego obciążenia pracą w obecnym systemie – członkowie obwodowych komisji wyborczych nie stosują się do ustawowego wymogu wspólnego liczenia głosów, lecz liczą głosy indywidualnie.

System ten jest możliwy do zastosowania także we wszystkich innych wyborach ciał przedstawicielskich – od Parlamentu Europejskiego do najmniejszych gmin. Mógłby zatem być standardowym elementem polskiego życia politycznego, likwidującym nieporozumienia i napięcia wynikające ze stosowania różnych systemów wyborczych w głosowaniach do różnych organów. Nie jest to jednak konieczny warunek wprowadzenia proponowanej zmiany – jest to tylko dodatkowa opcja, która potwierdza jego przewagi, gdy chodzi o prostotę głosowania oraz uregulowanie napięć pomiędzy podziałami ideowymi i terytorialnymi.

Szczególnie istotnym argumentem jest to, że system może zmienić wzory relacji pomiędzy posłami a wyborcami. Weryfikacja takiego twierdzenia została przeprowadzona poprzez porównanie efektów obecnej ordynacji i proponowanego systemu. Wyniki wyborów 2019 roku przeliczono w ten sposób, że dla każdego z 230 hipotetycznych podokręgów policzono, jaki procent oddanych w nim głosów padł na kandydatów, którzy zdobyli mandat. Głosy te podzielono na dwie grupy. W pierwszej znalazły się głosy oddane na kandydatów z pierwszego miejsca na liście. W drugiej głosy na tych posłów, którzy zawdzięczali

swój wybór wskazaniu ich kandydatury przez wyborców głosem preferencyjnym – czyli wszystkich pozostałych. Fakt, że kandydat taki został uznany przez wyborców za lepszego od tego, którego partia umieściła na pierwszym miejscu listy, jest tu wskaźnikiem roli jego indywidualnych cech z punktu widzenia wyborcy. Przeliczenie takich wyników na 230 takich samych podokręgów, jakich użyto przy symulacji wyników proponowanej ordynacji, pozwala porównać wyniki w takim samym układzie więzi terytorialnych.

Takie porównanie dotyczyło przeliczonych w opisany wyżej sposób wyników hipotetycznego głosowania w ordynacji PL. Tutaj także obliczono ogół głosów oddanych na zdobywców mandatów. Przyjęto założenie, że żadna partia nie zgłasza kandydata okręgowego (taki sam efekt miałyby, gdyby wszyscy kandydaci okręgowi okazali się wcześniej zdobywcami mandatów bezpośrednich). Tym samym przyjęto, że mandaty okręgowe trafiają do najlepszych z tych kandydatów danej partii

w danym okręgu, którzy nie zdobyli mandatów bezpośrednich.

Przeliczone w ten sposób dane pokazano na wykresie typu „skrzynki i wąsy”. Pozwalają one zobaczyć, jaka jest średnia dla każdej z charakterystyk okręgów (krzyżyk wewnątrz „skrzynki”) oraz przeciętna wartość (kreska dzieląca „skrzynkę” na dwie części). Sama „skrzynka” pokazuje jakie w jakich granicach mieści się drugi i trzeci kwartył przypadków. „Wąsy” obrazują generalne zróżnicowanie wyników. Czerwone odcienie pokazują wyniki w dotychczasowej ordynacji, zielone – w proponowanej.

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych PKW.

W ordynacji PL więcej wyborców może mieć tę satysfakcję, że kandydat, na którego głosowali, zdobył mandat. Przeciętny udział takich

wyborców w podokręgu jest wyższy niż ten w obecnej ordynacji w $\frac{3}{4}$ podokręgów. Jeszcze ważniejsza jest spawa struktury takich głosów. W obecnej ordynacji ponad połowę tak rozumianej satysfakcji wyborców dostarcza głosowanie na kandydata z pierwszego miejsca na liście. Takiego kandydata można generalnie traktować jako odpowiednik „kandydata okręgowego” w proponowanym systemie. W przeciętnym podokręgu satysfakcja była udziałem tylko niewiele ponad $\frac{1}{4}$ wyborców, jeśli policzyć tylko tych, którzy zagłosowali na któregoś z kandydatów umieszczonych na liście na dalszych miejscach (takich kandydatów na każdej liście jest średnio ponad 20).

W ordynacji PL przeciętny zdobywca mandatów bezpośredniego otrzymuje ponad 40 proc. głosów oddanych w okręgu. Wkład zdobywców mandatów okręgowych jest wyraźnie niższy, co nie znaczy, że nie ma znaczenia. Przeciętnie na takiego kandydata głosuje co szósty wyborca.

Podsumowując – proponowany system dostarcza jasnych wskazówek partiom, kandydatom i wyborcom. Partie potrzebują 230 wyróżniających się kandydatów głównych, wspartych taką samą liczbą kandydatów-zastępców. Nie odbywają się skomplikowane rozgrywki, mające na celu skonfigurowanie interesów całej partii i interesu dotychczasowych posłów zabiegających o reelekcję, które to interesy zwykle są w sprzeczności.

Kandydaci w podokręgach bezpośrednio konkurują jedynie z kandydatami z innych partii. Wyścig po mandaty okręgowe jest dodatkowym czynnikiem mobilizującym dla tych kandydatów, w których przypadku zwycięstwo w walce o mandat bezpośredni jest możliwe tylko teoretycznie. Jednak taka

mobilizacja

w żadnym przypadku nie jest skierowana przeciwko innym kandydatom z własnej listy i zawsze jest korzystna dla całego ugrupowania.

Wyborcy, których kandydaci proszą o wsparcie, nigdy nie są łudzeni nieosiągalnymi zapewnieniami, jak to ma miejsce w przypadku kandydatów

z dalszych miejsc w obecnym systemie. Wyborcy, którym zależy na terytorialnej reprezentacji, mogą być pewni, że któryś z kandydatów z ich podokręgu na pewno dostanie mandat. Nie muszą wybierać, czy zagłosować „bezpiecznie” na jedynekę, czy wspierać lokalnego kandydata w najczęściej złudnej nadziei, że on także zdobędzie mandat.

A.Zabezpieczenia przed nadużyciami.

Proponowana ordynacja wychodzi naprzeciw postulatam zwolenników JOW, choć zabezpiecza przed tymi problemami, które towarzyszą systemowi FPTP. Nie odbywa się to drogą jakichś szczególnych regulacji, lecz wynika z samej konstrukcji systemu. W tabeli zestawiono najważniejsze zagrożenia, które są podnoszone względem systemu większości zwykłej, potwierdzone przez doświadczenia stosowania takiego systemu w wyborach senackich i gminnych.

Problem	Zabezpieczenie

Wystawiani e kandydatur fikcyjnie bezpартyjny ch	Wymóg wystawiania kandydatów we wszystkich podokręgach, jako warunku udziału w podziale mandatów w skali okręgu, likwiduje zagrożenie widoczne w wyborach senackich, polegające na ukrywaniu tożsamości kandydatów. Podobny wpływ ma fakt, że głosy zdobyte przez każdego kandydata danej partii mają swój wkład w jej sukces w skali okręgu. Partiom nie opłaca się rezygnować z wystawiania oficjalnych kandydatów w okręgach. Choć system daje szansę indywidualnym kandydatom, spełniając postulaty zwolenników jak najłatwiejszej realizacji biernego prawa wyborczego, to jednak stawia przed nimi warunek rywalizacji z wszystkimi istotnymi partiami, nie zaś wykorzystywania luk, powstających w wyniku rozgrywek pomiędzy nimi.
Dezintegracja systemu partyjnego	W systemie tym nie ma miejsca na taką wątpliwą integrację, jaką jest podział okręgów pomiędzy osobno startujące komitety, które jednak nie wystawiają przeciw sobie kandydatów. Podobnie nie ma tu miejsca na taką dwuznaczną integrację, która ma miejsce w przypadku zgłaszania list koalicyjnych w obecnym systemie wyborczym. Łączące swe siły partie muszą mieć wspólną tożsamość prawną i nie mają pola rywalizacji pomiędzy sobą w trakcie kampanii.
Nadmierna polaryzacja systemu partyjnego	Głosy oddawane na kandydatów mniejszych partii nie są w tym systemie głosami indywidualnie zmarnowanymi. Nie tylko przyczyniają się do zdobycia mandatów w skali okręgu, lecz też mogą przesądzić o sukcesie kandydata z danego podokręgu w wewnętrznym wyścigu po mandat. Jak pokazują doświadczenia wyborów Landtagu Badenii-Wirtembergii, gdzie stosowany jest podobny system, nie występuje w nim dążenie wyborców do głosowania w okręgu jednomandatowym na kandydatów największych partii, widoczne np. w wyborach ogólnoniemieckich.
Podział na okręgi bezpieczne i frontowe	Kandydaci partii w obszarach trwale zdominowanych przez konkurencję mają w tym systemie szansę na osobisty sukces dzięki mandatowi okręgowemu. Zdobywcy takich mandatów mogą niwelować różnicę, jaką daje w bezpiecznych okręgach przewaga urzędującego kandydata (<i>incumbent advantage</i>). Jednocześnie kandydaci w bezpiecznych okręgach są motywowani do prowadzenia intensywnej kampanii wyborczej, gdyż może ona sprawić, że mandaty otrzymają nie tylko oni, lecz także ich zastępcy. Tym ostatnim mogą przypaść mandaty okręgowe.

Gerrymandering	Proponowany system nie jest zagrożony manipulacjami granicami okręgów. Ostateczny podział mandatów między partie jest w dużym zakresie niezależny od granic podokręgów, gdyż ewentualne skrzywienia są automatycznie rekompensowane przy podziale mandatów okręgowych. Dzięki temu możliwe jest zwiększenie tolerancji dla różnic w wielkości okręgów przy wyznaczaniu granic podokręgów. To z kolei oznacza, że mogą się one lepiej wpasowywać w granice administracyjne. Samo zaś kierowanie się granicami administracyjnymi zmniejsza możliwość wytyczania sztucznych granic okręgów, motywowanego poszukiwaniem dodatkowych, nieuczciwych korzyści.

Postulat zmiany ordynacji wyborczej w Polsce i wprowadzenia ordynacji mieszanej, obecny jest w debacie publicznej od co najmniej ćwierćwiecza. W debacie tej podnoszono wiele wątpliwości i zastrzeżeń względem takiego systemu. Jakaś część z nich wynika z nieporozumień – wskazywane słabości nie dotyczą istoty takiego systemu, lecz konkretnych rozwiązań przyjmowanych w poszczególnych krajach. Ordynacja mieszana, jako system łączący elementy podstawowych systemów, daje jednak szczególnie dużo możliwości, by unikać tych błędów, które mogą się pojawić przy złej konstrukcji konkretnego systemu. Proponowany system jest efektem pogłębionych studiów, prowadzonych w ramach grantu Narodowego Centrum Nauki „Ordynacja dla Polski. Metody prognozowania politycznych konsekwencji wprowadzenia mieszanego systemu wyborczego” (2021/41/B/HS5/03748) jak też wcześniejszych badań. Pozwoliły one dostrzec realne źródło poszczególnych problemów i metody ich unikania.

A.Kluczowe zmiany w kodeksie wyborczym.

Poniżej przedstawiono kluczowe zmiany, jakie byłyby konieczne w kodeksie wyborczym, celem wprowadzenia proponowanych rozwiązań. Konieczny byłby bez wątpienia także pogłębiony przegląd całego

kodeksu pod kątem ewentualnych interferencji niezbędnych zmian z regulacjami kwestii szczegółowych. Jednak sama ograniczona skala zmiany widoczna jest właśnie w tym, jak niewielkie są zmiany, potrzebne do jej wprowadzenia.

Art. 201. §2 „8 posłów”.

Art. 201. §4 „Każdy okręg wyborczy dzielony jest na podokręgi w liczbie równej połowie liczby posłów wybieranych w danym okręgu”.

Art. 202. § 1. Ustalenia liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych dokonuje się według następującej zasady:

- 1) liczby mieszkańców poszczególnych okręgów wyborczych dzieli się kolejno przez 1, 3, 5 i dalsze kolejne liczby nieparzyste aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować 230 kolejno największych liczb;
- 2) każdemu okręgowi przyznaje się dwukrotnie tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada mu liczb kolejno największych.

Art. 202. § 2. Podokręg tworzony z części powiatu lub miasta na prawach powiatu nie może być większy niż 133% jednolitej normy przedstawicielstwa, obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez 230, ani mniejszy niż 75% takiej normy. Podokręg tworzony tylko z całego powiatu lub powiatów, w tym także miasta na prawach powiatu, nie może być większy niż 140% jednolitej normy przedstawicielstwa ani mniejszy niż 70% takiej normy.

Art. 211. § 2. Liczba kandydatów na liście nie może być większa niż liczba posłów wybieranych w okręgu. Każdy zgłoszony kandydat zostaje przypisany do jednego

z podokręgów danego okręgu jako kandydat główny lub jego zastępca.

Art. 212. § 1. Miejsce na liście może zostać dodatkowo oznaczone literą „O”, celem wskazania kandydatów okręgowych. Oznaczenie takie ma znaczenie przy ustalaniu wyniku wyborów zgodnie z Art. 233.

Art. 224. §1. Na karcie do głosowania w danym podokręgu umieszcza się kandydatów przypisanych temu podokręgowi – kandydata głównego i kandydata-zastępcę z każdej zarejestrowanej listy.

Art. 232. §1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 231 § 2, okręgowa komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów w sposób następujący:

1. mandaty zdobywają wszyscy kandydaci, którzy zdobyli największą liczbę głosów w podokręgu;
2. liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z uprawnionych list kandydatów w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez: 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między te listy w okręgu;
3. ze zbioru ilorazów usuwa się największe ilorazy tych list, które zdobyły mandaty w podokręgach zgodnie z p.1 w liczbie równej zdobytych mandatom;
4. każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

Art. 233. §1. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci

w kolejności otrzymanej liczby głosów, podzielonej przez sumę głosów ważnych oddanych na wszystkie listy w podokręgu, w którym startowali oraz podzielonej dodatkowo przez 2 w przypadku kandydatów-

zastępców. Kandydaci, którzy otrzymali mandat bezpośrednio w podokręgach są pomijani.

§2. Jeśli kandydat na liście, zarejestrowany pod numerem odpowiadającym przyznawanemu liście mandatowi, został oznaczony jako kandydat okręgowy, otrzymuje on mandat bez względu na liczbę otrzymanych głosów.

A.Przykładowa struktura okręgów.

Pełnym zobrazowaniem proponowanego rozwiązania jest możliwy podział na podokręgi. Został on zaprojektowany na podstawie danych o ludności podanych przez KBW na II kwartał 2022 roku. Dla porównania podano liczbę mandatów wyliczoną na podstawie danych za 2010 roku (wciąż nie skorygowaną), która obowiązywała w wyborach 2019 roku.

Nr	siedziba OKW	Województwo	mieszkańcy	podokręgi	mandaty	mandaty 2019
1	Legnica	dolnośląskie	894393	6	12	12
2	Wałbrzych	dolnośląskie	588641	4	8	8
3	Wrocław	dolnośląskie	1205313	8	16	14
4	Bydgoszcz	k u j . - pomorskie	933109	6	12	12
5	Toruń	k u j . - pomorskie	976613	6	12	13
6	Lublin	lubelskie	1133807	7	14	15
7	Chełm	lubelskie	887819	6	12	12
8	Zielona Góra	lubuskie	937470	6	12	12
9	Łódź	łódzkie	698950	4	8	10
10	Piotrków T.	łódzkie	686951	4	8	9
11	Sieradz	łódzkie	914572	6	12	12
12	Kraków I	małopolskie	628625	4	8	8
13	Kraków II	małopolskie	1145447	7	14	14
14	Nowy Sącz	małopolskie	787647	5	10	10
15	Tarnów	małopolskie	727123	5	10	9
16	Płock	mazowieckie	788770	5	10	10
17	Radom	mazowieckie	675047	4	8	9
18	Siedlce	mazowieckie	934738	6	12	12
19	Warszawa I	mazowieckie	1667935	11	22	20
20	Warszawa II	mazowieckie	1126063	7	14	12
21	Opole	opolskie	911453	6	12	12
22	Krosno	podkarpackie	844070	5	10	11
23	Rzeszów	podkarpackie	1222203	8	16	15

24	Białystok	podlaskie	1115702	7	14	14
25	Gdańsk	pomorskie	1004698	6	12	12
26	Gdynia	pomorskie	1178713	7	14	14
27	Bielsko-Biała	śląskie	741944	5	10	9
28	Częstochowa	śląskie	552645	4	8	7
29	Gliwice	śląskie	681578	4	8	9
30	Rybnik	śląskie	674901	4	8	9
31	Katowice	śląskie	863469	5	10	12
32	Sosnowiec	śląskie	616623	4	8	9
33	Kielce	świętokrzyski e	1178522	7	14	16
34	Elbląg	warmińsko- mazurskie	582570	4	8	8
35	Olsztyn	warmińsko- mazurskie	746624	5	10	10
36	Kalisz	wielkopolskie	962067	6	12	12
37	Konin	wielkopolskie	746712	5	10	9
38	Piła	wielkopolskie	749516	5	10	9
39	Poznań	wielkopolskie	869290	6	12	10
40	Koszalin	zachodniopo- morskie	589196	4	8	8
41	Szczecin	zachodniopo- morskie	952687	6	12	12

Podział na podokręgi zestawiono w tabeli. Podokręgi ponumerowano w każdym okręgu osobno. Podany w tabeli numer składa z numeru okręgu oraz – po przecinku – numeru podokręgu w ramach okręgu. Nazwy gmin podane zostały tylko w przypadku powiatów, których poszczególne części wchodzi w skład różnych podokręgów. Pominięto szczegółowy podział na podokręgi tych miast na prawach powiatu, w których wyznaczony powinien być więcej niż jeden podokręg.

numer	powiat/miasto (gmina/dzielnica)
1,1	bolesławiecki, zgorzelecki,
1,2	lubański, lwówecki, złotoryjski,
1,3	jeleniogórski, kamiennogórski, Jelenia Góra,
1,4	głogowski, polkowicki,
1,5	jaworski, Legnica, legnicki (gm. Krotoszyce, gm. Legnickie Pole, gm. Ruja),
1,6	lubiński, legnicki (m. Chojnów, gm. Chojnów, gm. Kunice, gm. Miłkowice, gm. Prochowice),
2,1	wałbrzyski, Wałbrzych,
2,2	kłodzki,
2,3	świdnicki,
2,4	dzierżoniowski, ząbkowicki,
3,1	górowski, trzebnicki, wołowski,

3,2	milicki, oleśnicki,
3,3	średzki, wrocławski(gm. Czernica, gm. Jordanów Śląski, gm. Kąty Wrocławskie, gm. Kobierzyce, gm. Mietków, gm. Sobótka, gm. Siechnice, gm. Żórawina),
3,4	oławski, strzebiński, wrocławski (gm. Długoleś),
3,5-3,8	Wrocław,
4,1	bydgoski, sępoleński,
4,2	mogileński, nakielski, żniński,
4,3	inowrocławski,
4,4	świecki, tucholski,
4,5-4,6	Bydgoszcz,
5,1	Toruń,
5,2	chełmiński, toruński,
5,3	grudziądzki, wąbrzeski, Grudziądz,
5,4	brodnicki, golubsko-dobrzyński, rypiński,
5,5	lipnowski, Włocławek, włocławski (gm. Fabianki),
5,6	aleksandrowski, radziejowski, włocławski (m. Kowal, gm. Baruchowo, gm. Boniewo, gm. Brześć Kujawski, gm. Choceń, gm. Chodecz, gm. Izbica Kujawska, gm. Kowal, gm. Lubanie, gm. Lubień Kujawski, gm. Lubraniec, gm. Włocławek),
6,1	lubartowski, łukowski,
6,2	puławski, rycki,
6,3	kraśnicki, opolski,
6,4	janowski, lubelski,
6,5-6,6	Lublin,
6,7	łęczyński, świdnicki,
7,1	białski, Biała Podlaska,
7,2	parczewski, radzyński, włodawski,
7,3	chełmski, Chełm,
7,4	biłgorajski, krasnostawski, zamojski (gm. Radecznica, gm. Szczepieszyn, gm. Zwierzyniec),
7,5	Zamość, zamojski (gm. Adamów, gm. Grabowiec, gm. Komarów-Osada, gm. Krasnobród, gm. Łabunie, gm. Miączyn, gm. Nielisz, gm. Sitno, gm. Skierbieszów, gm. Stary Zamość, gm. Sułów, gm. Zamość),
7,6	hrubieszowski, tomaszowski,
8,1	Zielona Góra, zielonogórski (gm. Czerwieńsk, gm. Nowogród Bobrzański, gm. Świdnica,, gm. Zabór),
8,2	nowosolski, wschowski, zielonogórski (gm. Babimost, gm. Bojadła, gm. Kargowa, gm. Sulechów, gm. Trzebiechów),
8,3	gorzowski, Gorzów Wielkopolski,
8,4	międzyrzecki, strzelecko-drezdenecki, sulęciński,
8,5	krośnieński, słubicki, świebodziński,
8,6	żagański, żarski,
9,1-9,3	Łódź (część),
9,4	Łódź (część), łódzki wschodni, brzeziński,

10,1	bełchatowski, radomszczański (m. Radomsko, gm. Dobryczyce, gm. Gidle, gm. Gomunice, gm. Kamieński, gm. Lgota Wielka, gm. Ładzice, gm. Radomsko),
10,2	piotrkowski, Piotrków Trybunalski, radomszczański (gm. Kobbiele Wielkie, gm. Kodrąb, gm. Masłowice, gm. Przedbórz, gm. Wielgomłyny, gm. Żytno),
10,3	opoczyński, tomaszowski,
10,4	rawski, skierniewicki, Skierniewice,
11,1	kutnowski, łowicki,
11,2	łęczycki, poddębicki, zgierski (m. Ozorków, gm. Głowno, gm. Ozorków, gm. Parzęczew),
11,3	zgierski (m. Głowno, m. Zgierz, gm. Aleksandrów Łódzki, gm. Stryków, gm. Zgierz),
11,4	łaski, pabianicki,
11,5	sieradzki, zduńskowolski,
11,6	pajęczański, wieluński, wieruszowski,
12,1	oświęcimski,
12,2	chrzanowski,
12,3	myślenicki, suski,
12,4	wadowicki,
13,1	olkuski, krakowski (gm. Jerzmanowice-Przegonia, gm. Sułoszowa),
13,2	krakowski (gm. Czernichów, gm. Krzeszowice, gm. Liszki, gm. Mogilany, gm. Skawina, gm. Świątniki Górne, gm. Zabierzów),
13,3	miechowski, krakowski (gm. Igołomia-Wawrzeńczyce, gm. Iwanowice, gm. Kocmyrzów-Luborzyca, gm. Michałowice, gm. Skąta, gm. Słomniki, gm. Wielka Wieś, gm. Zielonki),
13,4-1 3,7	Kraków,
14,1	tatrzański, nowotarski (m. Nowy Targ, gm. Czarny Dunajec, gm. Jabłonka, gm. Lipnica Wielka, gm. Nowy Targ, gm. Raba Wyżna, gm. Spytkowice, gm. Szaflary),
14,2	limanowski, nowotarski (gm. Szczawnica, gm. Czorsztyń, gm. Krościenko nad Dunajcem, gm. Łąpsze Niżne, gm. Ochotnica Dolna, gm. Rabka-Zdrój),
14,3	Nowy Sącz, nowosądecki (gm. Chełmiec, gm. Gródek nad Dunajcem, gm. Korzenna, gm. Łososina Dolna),
14,4	gorlicki, nowosądecki (m. Grybów, gm. Grybów),
14,5	nowosądecki (gm. Kamionka Wielka, gm. Krynica-Zdrój, gm. Łabowa, gm. Łącko, gm. Muszyna, gm. Nawojowa, gm. Piwniczna-Zdrój, gm. Podegrodzie, gm. Rytro, gm. Stary Sącz),
15,1	proszowicki, wielicki, bocheński (gm. Drwinia),
15,2	brzeski, bocheński (m. Bochnia, gm. Bochnia, gm. Lipnica Murowana, gm. Łapanów, gm. Nowy Wiśnicz, gm. Rzezawa, gm. Trzciana, gm. Żegocina),
15,3	dąbrowski, tarnowski (gm. Lisia Góra, gm. Radłów, gm. Wierzchosławice, gm. Wietrzychowice, gm. Żabno),
15,4	tarnowski (gm. Ciężkowice, gm. Gromnik, gm. Pleśna, gm. Ryglice, gm. Rzepiennik Strzyżewski, gm. Skrzyszów, gm. Tuchów, gm. Wojnicz, gm. Zakliczyn, gm. Szerzyny),
15,5	Tarnów, tarnowski (gm. Tarnów),

16,1	Płock, płocki (gm. Brudzeń Duży, gm. Łąck, gm. Nowy Duninów, gm. Stara Biała),
16,2	gostyniński, sierpecki, płocki (gm. Bielsk, gm. Bodzanów, gm. Bulkowo, gm. Drobin, gm. Gąbin, gm. Mała Wieś, gm. Radzanowo, gm. Słubice, gm. Słupno, gm. Staroźreby, gm. Wyszogród),
16,3	mławski, przasnyski, żuromiński,
16,4	ciechanowski, płoński,
16,5	sochaczewski, żyrardowski,
17,1	radomski, szydłowiecki,
17,2	Radom,
17,3	kozienicki, lipski, zwoleński,
17,4	białobrzeski, grójecki, przysuski,
18,1	garwoliński, miński (gm. Cegłów, gm. Latowicz, gm. Siennica),
18,2	miński (m. Mińsk Mazowiecki, gm. Dębe Wielkie, gm. Dobrze, gm. Halinów, gm. Jakubów, gm. Kałuszyn, gm. Mińsk Mazowiecki, gm. Mrozy, gm. Stanisławów, m. Sulejówek),
18,3	łosicki, siedlecki, Siedlce,
18,4	ostrowski, sokołowski, węgrowski,
18,5	ostrołęcki, Ostrołęka,
18,6	makowski, pułtuski, wyszkowski,
19,01	Warszawa (Białołęka),
19,02	Warszawa (Targówek, Praga-Północ),
19,03	Warszawa (Praga-Południe),
19,04	Warszawa (Wawer, Wesoła, Rembertów),
19,05	Warszawa (Ursynów, Wilanów),
19,06	Warszawa (Bemowo, Ursus),
19,07	Warszawa (Bielany, Żoliborz),
19,08	Warszawa (Wola, Włochy),
19,09	Warszawa (Mokotów),
19,10	Warszawa (Śródmieście, Ochota),
19,11	zagranica,
20,1	nowodworski, warszawski zachodni (gm. Izabelin, gm. Kampinos, gm. Leszno, gm. Łomianki, gm. Stare Babice),
20,2	legionowski, wołomiński (m. Marki, gm. Radzymin),
20,3	wołomiński (m. Kobyłka, m. Ząbki, m. Zielonka, gm. Dąbrówka, gm. Jadów, gm. Klembów, gm. Poświętne, gm. Strachówka, gm. Tłuszcz, gm. Wołomin),
20,4	grodziski, warszawski zachodni (gm. Błonie, gm. Ożarów Mazowiecki),
20,5	pruszkowski,
20,6	piaseczyński (gm. Konstancin-Jeziorna, gm. Lesznowola, gm. Piaseczno, gm. Prażmów, gm. Tarczyn),
20,7	otwocki, piaseczyński (gm. Góra Kalwaria),
21,1	Opole, opolski (gm. Chrzastowice, gm. Komprachcice, gm. Ozimek, gm. Prószków, gm. Tarnów Opolski, gm. Turawa),
21,2	brzeski, namysłowski, opolski (gm. Dąbrowa, gm. Dobrzeń Wielki, gm. Łubniany, gm. Murów, gm. Niemodlin, gm. Popielów, gm. Tułowice),
21,3	kluczborski, oleski,
21,4	kędzierzyńsko-kozielski, strzelecki,
21,5	głubczycki, krapkowicki, prudnicki,
21,6	nyski,

22,1	brzozowski, Krosno, krośnieński (gm. Iwonicz-Zdrój, gm. Korczyna, gm. Krościenko Wyżne, gm. Miejsce Piastowe, gm. Rymanów, gm. Wojaszówka, gm. Jaślika),
22,2	jasielski, krośnieński (gm. Chorkówka, gm. Dukla, gm. Jedlicze),
22,3	bieszczadzki, sanocki, leski,
22,4	przemyski, przeworski, Przemyśl,
22,5	jarosławski, lubaczowski,
23,1	niżański, stalowowolski,
23,2	kolbuszowski, tarnobrzeski, Tarnobrzeg,
23,3	mielecki,
23,4	dębicki,
23,5	strzyżowski, rzeszowski (m. Dynów, gm. Błażowa, gm. Chmielnik, gm. Dynów, gm. Hyżne, gm. Krasne, gm. Lubenia, gm. Tyczyn),
23,6	leżajski, łańcucki,
23,7	ropczycko-sędziszowski, rzeszowski (gm. Boguchwała, gm. Głogów Małopolski, gm. Kamień, gm. Sokołów Małopolski, gm. Świlcza, gm. Trzebownisko),
23,8	Rzeszów,
24,1	augustowski, sejneński, suwalski, Suwałki,
24,2	grajewski, moniecki, sokólski,
24,3	białostocki, hajnowski,
24,4-2 4,5	Białystok,
24,6	kolneński, łomżyński, zambrowski, Łomża,
24,7	bielski, siemiatycki, wysokomazowiecki,
25,1	starogardzki,
25,2	gdański (m. Pruszcz Gdański, gm. Kolbudy, gm. Pruszcz Gdański, gm. Przywidz, gm. Trąbki Wielkie), Gdańsk (część),
25,3	Gdańsk (część),
25,4	Gdańsk (część), Sopot,
25,6	nowodworski, tczewski, gdański (gm. Cedry Wielkie, gm. Pszczółki, gm. Suchy Dąb),
25,7	kwidzyński, malborski, sztumski,
26,1	słupski, Słupsk,
26,2	bytowski, lęborski,
26,3	wejherowski,
26,4	chojnicki, człuchowski,
26,5	kartuski, kościerski,
26,6	pucki, Gdynia (część),
26,7	Gdynia (część),
27,1	Bielsko-Biała,
27,2	bielski,
27,3	żywiecki,
27,4	cieszyński (m. Cieszyn,, m. Ustroń, m. Wisła, gm. Brenna, gm. Dębowiec, gm. Goleszów, gm. Hażlach, gm. Istebna, gm. Skoczów, gm. Zebrzydowice),
27,5	pszczyński, cieszyński (gm. Chybie, gm. Strumień),
28,1	Częstochowa (część),
28,2	Częstochowa (część), częstochowski (gm. Dąbrowa Zielona, gm. Janów, gm. Kamienica Polska, gm. Kłomnice, gm. Koniecpol, gm. Lelów, gm. Mstów, gm. Olsztyn, gm. Poczesna, gm. Przyrów, gm. Rędziny, gm. Starcza),

28,3	kłobucki, częstochowski (gm. Blachownia, gm. Konopiska, gm. Kruszyna, gm. Mykanów),
28,4	lubliniecki, myszkowski,
29,1	gliwicki (m. Knurów, m. Pyskowice, gm. Pilchowice, gm. Rudziniec, gm. Sośnicowice, gm. Toszek, gm. Wielowieś), tarnogórski (m. Kalety, m. Miasteczko Śląskie, m. Tarnowskie Góry, gm. Krupski Młyn, gm. Ożarówice, gm. Świerklaniec, gm. Tworóg),
29,2	Gliwice, gliwicki (gm. Gierałtowice),
29,3	Zabrze, tarnogórski (gm. Zbrostawice),
29,4	Bytom, tarnogórski (m. Radzionków),
30,1	Jastrzębie-Zdrój, Żory,
30,2	raciborski (m. Racibórz, gm. Kornowac, gm. Krzanowice, gm. Krzyżanowice, gm. Pietrowice Wielkie, gm. Rudnik), wodzisławski (m. Pszów, m. Radlin, m. Wodzisław Śląski, gm. Godów, gm. Gorzyce, gm. Lubomia, gm. Markłowice, gm. Mszana,)
30,3	Rybnik, raciborski (gm. Kuźnia Raciborska, gm. Nędza, gm. Gaszowice, gm. Jejkowice, gm. Lyski, gm. Świerklan), wodzisławski (m. Rydułtowy),
30,4	mikołowski, rybnicki (gm. Czerwionka-Leszczyny),
31,1	Chorzów, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie,
31,2	Ruda Śląska, Świętochłowice,
31,3	bieruńsko-lędziński, Tychy,
31,4	Mysłowice, Katowice (część),
31,5	Katowice (część),
32,1	Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, będziński (m. Sławków),
32,2	Sosnowiec,
32,3	będziński (m. Będzin, m. Czeladź, m. Wojkowice, gm. Bobrowniki, gm. Mierzęcice, gm. Psary),
32,4	zawierciański, będziński (gm. Siewierz),
33,1	jędrzejowski, kazimierski, pińczowski, włoszczowski,
33,2	staszowski, buski,
33,3	opatowski, sandomierski,
33,4	ostrowiecki, starachowicki,
33,5	konecki, skarżyski,
33,6	kielecki,
33,7	Kielce,
34,1	elbląski, Elbląg,
34,2	bartoszycki, braniewski, lidzbarski,
34,3	iławski, nowomiejski,
34,4	działdowski, ostródzki,
35,1	Olsztyn,
35,2	niedzicki, olsztyński,
35,3	mrągowski, piski, szczycieński,
35,4	giżycki, kętrzyński, węgorzewski,
35,5	ełcki, olecki, gołdapski,
36,1	kościański, leszczyński, Leszno, gostyński (gm. Poniec),
36,2	krotoszyński, rawicki, gostyński (gm. Borek Wielkopolski, gm. Gostyń, gm. Krobia, gm. Pępowo, gm. Piaski, gm. Pogorzela),
6,3	jarociński, pleszewski,
36,4	kaliski, Kalisz,
36,5	ostrowski (m. Ostrów Wielkopolski, gm. Nowe Skalmierzyce, gm. Ostrów Wielkopolski, gm. Przygodzice, gm. Raszków, gm. Sierszewice),

36,6	kępiński, ostrzeszowski, ostrowski (gm. Odolanów, gm. Sośnie),
37,1	Konin, koniński (gm. Kramsk, gm. Krzymów, gm. Skulsk, gm. Sompolno, gm. Ślesin, gm. Wierzbinek),
37,2	słupecki, koniński (gm. Golina, gm. Grodziec, gm. Kazimierz Biskupi, gm. Kleczew, gm. Rychwał, gm. Rzgów, gm. Stare Miasto, gm. Wilczyn),
37,3	kolski, turecki,
37,4	średzki, śremski, wrzesiński,
37,5	gnieźnieński,
38,1	chodzieski, wągrowiecki, pilski (gm. Białośliwie, gm. Łobzenica, gm. Wyrzysk, gm. Wysoka),
38,2	złotowski, pilski (m. Piła, gm. Kaczory, gm. Miasteczko Krajeńskie, gm. Szydłowo, gm. Ujście)
38,3	czarnkowsko-trzcianecki, obornicki,
38,4	międzychodzki, szamotulski, nowotomyski (gm. Lwówek),
38,5	grodziski, wolsztyński, nowotomyski (gm. Kuślin, gm. Miedzichowo, gm. Nowy Tomyśl, gm. Opalenica, gm. Zbąszyń),
39,1	poznański (gm. Czerwonak, gm. Kostrzyn, gm. Murowana Goślina, gm. Pobiedziska, gm. Swarzędz),
39,2	poznański (m. Luboń, m. Puszczykowo, gm. Kleszczewo, gm. Komorniki, gm. Kórnik, gm. Mosina),
39,3	poznański (gm. Buk, gm. Dopiewo, gm. Rokietnica, gm. Stęszew, gm. Suchy Las, gm. Tarnowo Podgórne),
39,4-3 9,6	Poznań,
40,1	białogardzki, kołobrzegi, świdwiński,
40,2	choszczeński, drawski, wałecki,
40,3	ślawieński, szczecinecki, koszaliński (gm. Bobolice, gm. Manowo, gm. Polanów),
40,4	Koszalin, koszaliński (gm. Będzino, gm. Biesiekierz, gm. Mielno, gm. Sianów, gm. Świeszyno),
41,1	gryfiński, policki,
41,2	myśliborski, pyrzycki, stargardzki (m. Stargard, gm. Dolice, gm. Kobylanka, gm. Stargard),
41,3	goleniowski, łobeski, stargardzki (gm. Chociwel, gm. Dobrzany, gm. Ińsko, gm. Marianowo, gm. Stara Dąbrowa, gm. Suchań),
41,4	gryficki, kamieński, Świnoujście,
41,5-4 1,6	Szczecin,

G Symulacje 2019

W tabeli pokazano szczegółową symulację podziału mandatów, przygotowaną na podstawie wyników wyborów sejmowych 2019 roku. Kolorami oraz pogrubioną czcionką wyróżniono podokręgi, w których partie zdobyły mandaty. W przypadku PiS i KO ciemniejszym odcieniem wyróżniono podokręgi, w których partie te zdobyły mandaty

bezpośrednie. Pokazano podokręgi, którym przypadłyby mandaty okręgowe, gdyby poszczególne partie nie wskazały kandydatów okręgowych.

W przypadku PiS czarna liczba na ciemnym tle wskazuje podokręg, któremu przypadłby mandat okręgowy niezależnie od mandatu bezpośredniego

(czyli przypadłby on kandydatowi-zastępcy).

Podział na podokręgi różni się od podanego powyżej w przypadku okręgów

15 (Tarnów) i 39 (Poznań), w których jest o jeden podokręg mniej, oraz okręgów

31 (Katowice) i 33 (Kielce), w których jest o jeden podokręg więcej.

Symulacja została bowiem przygotowana na podstawie podziału mandatów pomiędzy okręgi opartego na danych demograficznych za 2019 rok.

n u m e r	nazwa	P i S	PO	S L D	P S L	K W N	M N
1,1	Bolesławiec	42%	22%	17%	8,8%	6,3%	
1,2	Lubań	41%	23%	17%	9,8%	5,7%	
1,3	Jelenia Góra	33%	34%	20%	6,0%	5,5%	
1,4	Głogów	48%	23%	15%	5,5%	5,7%	
1,5	Legnica	43%	25%	16%	6,9%	6,0%	
1,6	Lubin	48%	21%	14%	6,4%	5,9%	
2,1	Wałbrzych	35%	40%	13%	4,6%	4,5%	
2,2	Kłodzko	41%	31%	12%	7,9%	5,6%	
2,3	Świdnica	41%	31%	14%	5,2%	6,3%	
2,4	Dzierżoniów	45%	26%	10%	11%	5,2%	
3,1	Trzebnica	45%	26%	12%	7,1%	6,5%	
3,2	Oleśnica	42%	25%	12%	11%	6,5%	
3,3	Środa Śląska	38%	31%	12%	7,7%	7,2%	
3,4	Oława	43%	29%	11%	7,6%	6,8%	
3,5	Wrocław S	29%	37%	19%	4,7%	7,6%	
3,6	Wrocław E	26%	39%	19%	5,2%	8,3%	
3,7	Wrocław N	30%	35%	19%	4,9%	8,3%	
3,8	Wrocław W	31%	37%	17%	5,4%	7,8%	
4,1	Koronowo	35%	32%	15%	9,1%	7,7%	
4,2	Nakło nad Notecią	41%	25%	12%	14%	6,4%	
4,3	Inowrocław	38%	30%	13%	11%	5,8%	
4,4	Świecie	43%	29%	9,8%	9,7%	7,4%	
4,5	Bydgoszcz N	31%	35%	20%	5,6%	7,7%	
4,6	Bydgoszcz S	33%	35%	19%	5,4%	7,2%	
5,1	Toruń	32%	39%	16%	4,8%	7,7%	
5,2	Chełmno	40%	30%	12%	9,5%	7,2%	
5,3	Grudziądz	38%	28%	16%	9,6%	6,3%	
5,4	Brodnica	47%	16%	9,8%	22%	5,4%	
5,5	Włocławek	39%	24%	19%	12%	5,6%	

	A l e k s a n d r ó w						
5,6	Kujawski	51%	17%	14%	11%	5,4%	
6,1	Łuków	65%	9,8%	5,4%	11%	7,4%	
6,2	Puławy	56%	17%	8,4%	9,9%	7,0%	
6,3	Kraśnik	62%	13%	6,5%	12%	5,3%	
6,4	Janów Lubelski	62%	13%	5,7%	11%	6,8%	
6,5	Lublin N	40%	33%	11%	5,5%	7,9%	
6,6	Lublin S	45%	30%	10%	5,6%	7,7%	
6,7	Świdnik	58%	18%	6,8%	9,1%	7,1%	
7,1	Biała Podlaska	56%	23%	4,7%	9,0%	5,8%	
7,2	Radzyń Podlaski	60%	11%	6,5%	15%	5,8%	
7,3	Chełm	54%	22%	8,0%	8,7%	6,2%	
7,4	Biłgoraj	64%	10%	6,2%	12%	6,3%	
7,5	Zamość	59%	14%	8,0%	12%	5,7%	
7,6	Tomaszów Lubelski	63%	8,4%	8,2%	14%	5,1%	
8,1	Zielona Góra	28%	35%	19%	12%	6,5%	
8,2	Nowa Sól	39%	28%	14%	11%	7,4%	
8,3	G o r z ó w	33%	37%	15%	7,2%	7,6%	
8,4	Międzyrzecz	37%	27%	14%	14%	6,8%	
8,5	Świebodzin	33%	31%	14%	15%	6,6%	
8,6	Żary	37%	27%	15%	12%	8,0%	
9,1	Łódź N	30%	39%	21%	3,9%	6,2%	
9,2	Łódź W	29%	39%	21%	3,9%	6,6%	
9,3	Łódź S	33%	35%	22%	3,8%	6,6%	
9,4	Łódź-Brzeziny	40%	30%	16%	6,5%	7,2%	
10,1	Bełchatów	57%	18%	11%	6,3%	8,4%	
10,2	P i o t r k ó w	57%	15%	13%	8,5%	6,2%	
10,3	T o m a s z ó w Mazowiecki	57%	14%	9,1%	15%	5,7%	
10,4	Skierniewice	54%	16%	10%	13%	6,6%	
11,1	Kutno	54%	15%	14%	10,4%	5,4%	
11,2	Ozorków	55%	16%	10%	12%	5,2%	
11,3	Zgierz	38%	33%	14%	6,0%	5,7%	

11,4	Pabianice	42%	28%	14%	7,0%	6,7%
11,5	Sieradz	52%	19%	9,9%	12%	6,2%
11,6	Wieluń	57%	13%	9,3%	14%	5,7%
12,1	Oświęcim	48%	27%	10%	7,7%	6,3%
12,2	Chrzanów	44%	30%	13%	5,5%	7,2%
12,3	Myślenice	63%	17%	5,5%	7,2%	7,9%
12,4	Wadowice	54%	21%	7,1%	11%	6,7%
13,1	Olkusz	53%	19%	9,1%	11%	6,8%
13,2	Skawina	50%	23%	9,0%	8,0%	8,2%
13,3	Krzyszowice	54%	20%	8,5%	9,3%	6,9%
13,4	Kraków N	29%	37%	17%	6,5%	8,8%
13,5	Kraków E	43%	30%	12%	5,8%	7,9%
13,6	Kraków S	29%	39%	17%	5,9%	7,3%
13,7	Kraków W	32%	35%	15%	6,6%	8,9%
14,1	Nowy Targ	63%	17%	5,7%	5,7%	7,9%
14,2	Limanowa	69%	9,9%	4,0%	9,7%	7,0%
14,3	Nowy Sącz	62%	16%	9,5%	5,3%	6,4%
14,4	Gorlice	65%	13%	5,7%	9,1%	6,8%
14,5	Stary Sącz	69%	12%	6,0%	6,9%	6,3%
15,1	Wieliczka	53%	19%	6,9%	14%	7,6%
15,2	Brzesko	64%	11%	4,8%	12%	7,5%
15,3	Tarnów	51%	20%	8,8%	13%	7,1%
15,4	Dąbrowa	69%	7,2%	3,6%	14%	6,3%
16,1	Płock	44%	26%	11%	13%	5,1%
16,2	Gostynin	57%	13%	7,6%	17%	4,7%
16,3	Mława	58%	11%	7,1%	17%	5,2%
16,4	Ciechanów	55%	15%	8,8%	14%	5,0%
16,5	Żyrardów	49%	18%	9,1%	15%	6,1%
17,1	Szydłowiec	66%	12%	6,0%	8,3%	5,8%
17,2	Radom	48%	28%	10%	5,9%	6,2%
17,3	Kozienice	62%	13%	6,2%	11%	5,6%
17,4	Grójec	58%	11%	6,5%	17%	5,8%

18,1	Garwolin	66%	10%	4,7%	11%	5,8%	
18,2	Mińsk Mazowiecki	49%	26%	8,4%	7,5%	7,3%	
18,3	Siedlce	61%	13%	7,2%	11%	7,2%	
18,4	O s t r ó w	63%	12%	5,1%	13%	5,7%	
18,5	Ostrołęka	60%	13%	7,2%	11%	6,7%	
18,6	Wyszków	59%	11%	6,2%	17%	6,3%	
19,01	Białoleka	26%	43%	17%	6,3%	7,3%	
19,02	Targówek	35%	38%	16%	4,6%	6,4%	
19,03	Praga-Południe	29%	42%	18%	4,7%	6,1%	
19,04	Wawer	33%	42%	13%	6,3%	6,4%	
19,05	Ursynów	22%	49%	18%	4,9%	5,7%	
19,06	Bemowo	28%	44%	16%	5,3%	6,9%	
19,07	Bielany	29%	42%	17%	4,6%	6,4%	
19,08	Wola	29%	41%	18%	5,1%	7,3%	
19,09	Mokotów	25%	45%	20%	4,5%	6,0%	
19,10	Śródmieście	28%	43%	20%	4,3%	5,9%	
19,11	Zagranica	25%	39%	21%	4,1%	11%	
	N o w y D w ó r						
20,1	Mazowiecki	41%	28%	13%	9,6%	6,3%	
20,2	Legionowo	40%	31%	13%	6,9%	6,3%	
20,3	Wołomin	49%	22%	11%	7,6%	7,8%	
20,4	G r o d z i s k	39%	29%	13%	9,9%	6,6%	
20,5	Pruszków	36%	31%	14%	9,6%	6,4%	
20,6	Piaseczno	34%	36%	15%	6,9%	6,0%	
20,7	Otwock	47%	22%	12%	10,2%	7,0%	
21,1	Opole	26%	36%	15%	8,9%	5,8%	8,4%
21,2	Brzeg	41%	24%	10%	15%	6,0%	4,1%
21,3	Kluczbork	41%	21%	11%	13%	6,0%	7,9%
21,4	Kędzierzyn-Koźle	33%	29%	11%	7,2%	5,8%	15%
21,5	Prudnik	42%	23%	9,5%	8,5%	5,5%	12%
21,6	Nysa	48%	23%	14%	9,4%	5,1%	0,6%
22,1	Krosno	64%	16%	6,5%	6,2%	7,1%	
22,2	Jasło	68%	14%	5,3%	5,5%	7,2%	
22,3	Sanok	57%	22%	7,1%	8,1%	6,2%	
22,4	Przemyśl	62%	16%	6,1%	9,0%	7,1%	

22,5	Jarosław	65%	13%	5,2%	10,2%	6,4%
23,1	Stalowa Wola	65%	13%	7,4%	6,0%	8,5%
23,2	Tarnobrzeg	61%	15%	6,0%	8,9%	8,2%
23,3	Mielec	63%	14%	6,1%	11%	6,5%
23,4	Dębica	65%	14%	4,9%	8,2%	7,1%
23,5	Strzyżów	70%	9,2%	5,1%	6,9%	8,5%
23,6	Łańcut	71%	9,5%	4,1%	6,4%	8,3%
23,7	Ropczyce	69%	9,8%	4,6%	8,4%	8,2%
23,8	Rzeszów	43%	27%	12%	7,4%	10%
24,1	Suwałki	51%	19%	8,0%	13%	6,4%
24,2	Sokółka	62%	12%	5,3%	13%	7,2%
24,3	Łapy	49%	25%	10%	7,8%	7,2%
24,4	Białystok N	39%	31%	15%	5,3%	8,5%
24,5	Białystok S	42%	30%	13%	5,2%	8,4%
24,6	Łomża	63%	14%	5,2%	11%	5,9%
24,7	Bielsk Podlaski	60%	17%	6,9%	10,1%	5,2%
25,1	Starogard Gdański	48%	24%	10%	11%	7,0%
25,2	Gdańsk-Pruszcz Gdański	30%	45%	13%	4,9%	7,6%
25,3	Gdańsk	25%	49%	15%	3,9%	7,4%
25,4	Gdańsk-Sopot	27%	49%	15%	3,6%	6,5%
25,6	Tczew	39%	33%	11%	8,7%	7,8%
25,7	Malbork	37%	34%	14%	7,4%	7,2%
26,1	Słupsk	35%	34%	17%	7,5%	6,1%
26,2	Lębork	40%	31%	13%	9,5%	7,2%
26,3	Wejherowo	37%	36%	11%	7,5%	8,3%
26,4	Chojnice	43%	32%	10%	8,4%	6,9%
26,5	Kartuzy	46%	29%	7,4%	11%	7,5%
26,6	Gdynia-Puck	33%	40%	13%	6,8%	7,6%
26,7	Gdynia	24%	47%	16%	5,7%	7,1%
27,1	Bielsko-Biała	39%	34%	14%	5,3%	7,3%
27,2	Czechowice - Dziedzice	46%	26%	11%	8,7%	8,0%

27,3	Żywiec	58%	21%	7,9%	6,7%	6,6%
27,4	Cieszyn	40%	30%	15%	8,1%	7,8%
27,5	Pszczyna	53%	23%	9,2%	7,0%	7,4%
28,1	Częstochowa	37%	28%	21%	4,2%	6,0%
28,2	Częstochowa - Koniecpol	47%	22%	15%	8,3%	6,0%
28,3	Kłobuck	47%	16%	12%	17%	6,1%
28,4	Myszków	49%	22%	12%	7,5%	6,3%
29,1	Tarnowskie Góry	42%	30%	12%	7,2%	7,1%
29,2	Gliwice	33%	39%	13%	5,0%	7,5%
29,3	Zabrze	36%	33%	14%	5,7%	9,3%
29,4	Bytom	40%	29%	15%	5,9%	7,0%
30,1	Jastrzębie-Zdrój	50%	26%	11%	5,0%	7,4%
30,2	Racibórz	50%	26%	9,6%	5,9%	6,6%
30,3	Rybnik	47%	28%	9,5%	5,7%	7,4%
30,4	Mikołów	45%	31%	9,1%	5,7%	7,4%
31,1	Chorzów	37%	41%	11%	4,0%	7,0%
31,2	Ruda Śląska	43%	34%	11%	4,8%	7,6%
31,3	Tychy	46%	32%	10%	4,7%	7,6%
31,4	Katowice - Siemianowice Śl.	38%	38%	13%	4,4%	7,1%
31,5	Katowice	35%	41%	13%	4,0%	7,3%
31,6	Katowice - Siemianowice Śl.	34%	40%	14%	4,1%	7,3%
32,1	Dąbrowa Górnicza	38%	30%	21%	5,0%	6,6%
32,2	Sosnowiec	34%	31%	27%	3,5%	5,3%
32,3	Będzin	33%	33%	23%	4,5%	6,6%
32,4	Zawiercie	46%	24%	15%	7,1%	7,9%
33,1	Jędrzejów	63%	8,5%	7,1%	14%	5,1%
33,2	Busko-Zdrój	60%	11%	7,5%	15%	4,8%
33,3	Staszów	59%	11%	7,8%	15%	5,6%
33,4	Ostrowiec Świętokrzyski	54%	15%	12%	10,2%	5,5%
33,5	Starachowice	51%	23%	11%	5,6%	6,5%

33,6	Końskie	61%	12%	10%	8,2%	6,1%
33,7	Chęciny	61%	13%	7,2%	8,9%	6,7%
33,8	Kielce	40%	30%	14%	5,7%	6,6%
34,1	Elbląg	37%	33%	14%	7,6%	5,5%
34,2	Bartoszyce	40%	32%	10%	8,8%	5,4%
34,3	Ława	46%	22%	9,3%	16%	5,9%
34,4	Ostróda	42%	26%	11%	12%	5,8%
35,1	Olsztyn	31%	34%	18%	9,8%	7,0%
35,2	Nidzica	38%	26%	13%	15%	7,4%
35,3	Pisz	45%	22%	11%	15%	6,4%
35,4	Giżycko	38%	25%	14%	16%	6,4%
35,5	Ełk	44%	24%	13%	11%	7,7%
36,1	Leszno	36%	29%	16%	12%	7,1%
36,2	Krotoszyn	44%	21%	14%	14%	7,6%
36,3	Jarocin	47%	19%	11%	17%	5,6%
36,4	Kalisz	43%	23%	17%	10,5%	6,1%
36,5	O s t r ó w Wielkopolski	41%	30%	11%	10,4%	6,5%
36,6	Kępno	46%	25%	9,0%	14%	6,1%
37,1	Konin	50%	22%	14%	7,8%	5,4%
37,2	Słupca	54%	16%	13%	12%	5,7%
37,3	Turek	57%	14%	10%	12%	5,6%
37,4	Września	39%	24%	16%	10,1%	10%
37,5	Gniezno	38%	25%	22%	7,4%	6,4%
38,1	Wągrowiec	38%	25%	13%	17%	7,0%
38,2	Piła	34%	31%	16%	12%	6,7%
38,3	Oborniki	36%	28%	12%	18%	6,3%
38,4	Szamotuły	33%	34%	15%	11%	6,0%
38,5	Wolsztyn	37%	34%	11%	11%	7,0%
39,1	Swarzędz	29%	41%	15%	8,1%	7,0%
39,2	Mosina	26%	46%	14%	7,7%	6,4%
39,3	Poznań N	23%	46%	20%	4,7%	6,9%
39,4	Poznań E	27%	45%	17%	5,2%	6,5%

39,5	Poznań S	23%	49%	17%	5,2%	6,3%	
40,1	Kołobrzeg	38%	32%	16%	9,0%	5,3%	
40,2	Wałcz	38%	31%	14%	10,3%	6,0%	
40,3	Szczecinek	41%	30%	13%	9,5%	6,6%	
40,4	Koszalin	31%	36%	18%	9,0%	6,1%	
41,1	Police	36%	35%	16%	6,7%	6,9%	
41,2	Stargard	39%	33%	13%	8,1%	6,8%	
41,3	Goleniów	39%	28%	13%	14%	6,1%	
41,4	Świnoujście	35%	33%	17%	10,2%	5,3%	
41,5	Szczecin N	33%	39%	16%	4,8%	7,2%	
41,6	Szczecin S	31%	42%	16%	4,5%	6,4%	